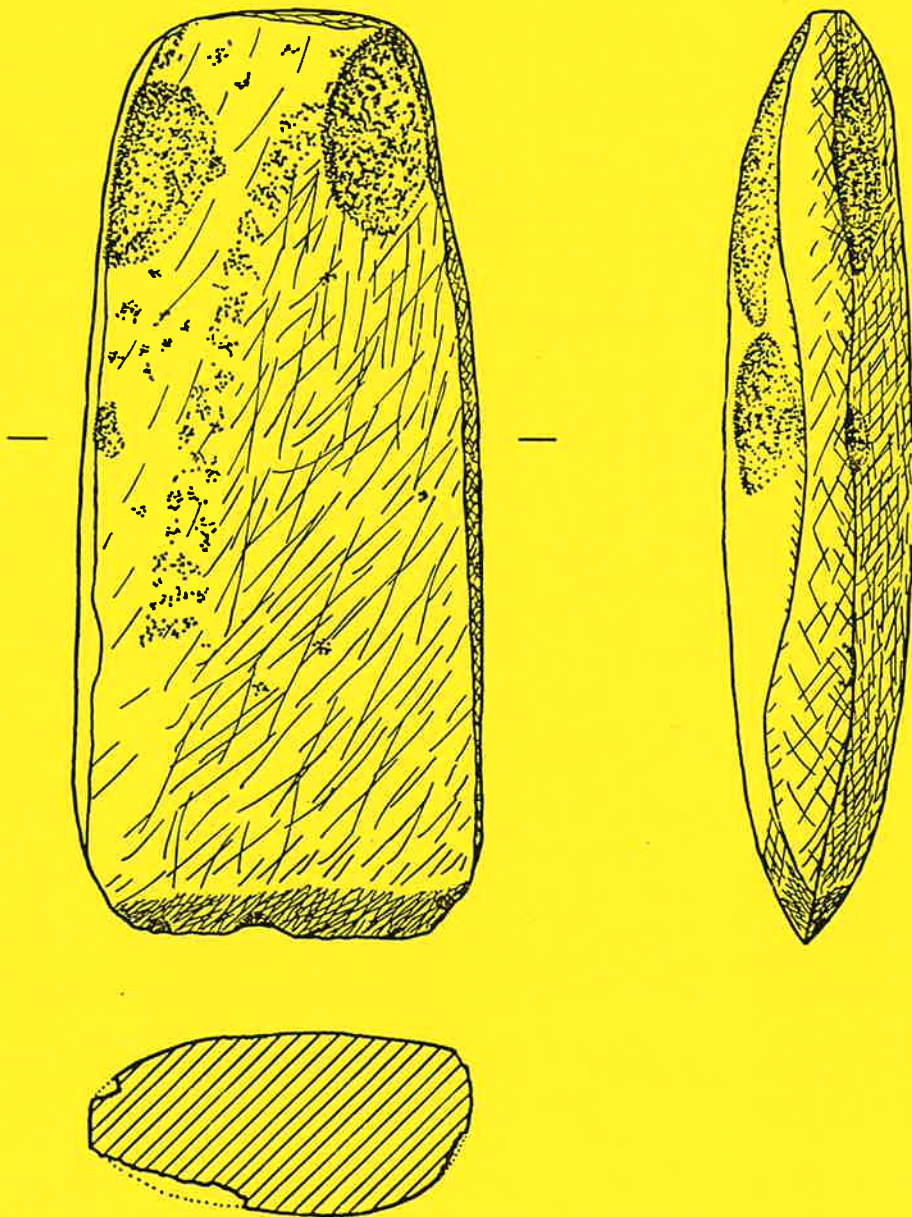

RAPPORT

UNDERSÖKNING AV NEOLITISK BOPLATS KARLEBY NR 10 och 185, VÄSTERGÖTLAND

TONY AXELSSON

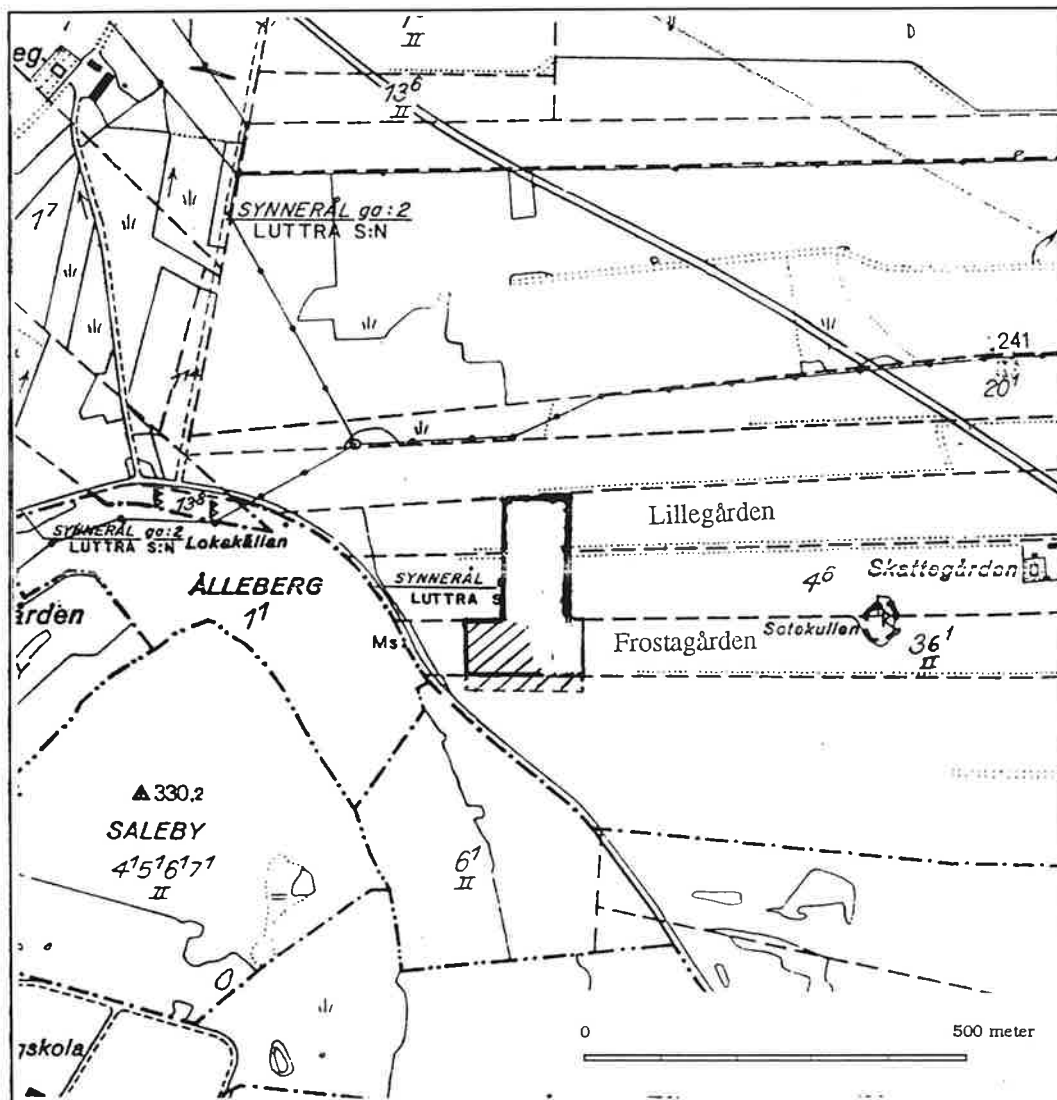

INNEHÅLL

Inledning	1
Geologi och topografi	1
Tidigare fynd	2
Fornlämningsmiljö	3
Uppläggning	4
Resultat	5
Litteratur	7
Bilaga 1, Plan över 1993 års schakt	8
Bilaga 2, Resultat av fosfatkarteringen 1992 och 1993	9
Bilaga 3, Plan över 1992 och 1993 års undersökningar	10
Bilaga 4, 1992 års tolkning av boplatsens utsträckning	11
Bilaga 5, Fyndlista	12
Bilaga 6, Profilritningar av provgroparna i sch. 10 och 11	13
Bilaga 7, Profilritningar av provgroparna i sch. 12 och 13	14
Bilaga 8, Profilritningar av provgroparna i sch. 14	15
Bilaga 9, Profilritningar av provgroparna i sch. 15	16
Administrativa uppgifter	17

INLEDNING

Undersökningen ingår som ett led i min C-uppsats om Lillegårdsboplatsen. De tidigare undersökningarna på platsen (Persson 1992) har varit ett led i det 1985 påbörjade projektet "Gånggrifternas i Västergötland och deras bakgrund", som bedrivs i samarbete mellan Skaraborgs Länsmuseum och Institutionen för Arkeologi vid Göteborgs Universitet. Trots de tidigare undersökningarna av boplatsen var det oklart vilken utsträckning boplatsen haft. Framför allt mot söder där boplatsen (RAÄ 10) ansluter till RAÄ 185 som också är ett område registrerat som stenåldersboplats. 1993 års undersökning hade som målsättning att om möjligt begränsa boplatsens utsträckning.

Figur 1. Utdrag ur ekonomiska kartan blad 7D9e, med boplats området markerat. det streckade området markerar var årets undersökning företogs.

GEOLOGI OCH TOPOGRAFI

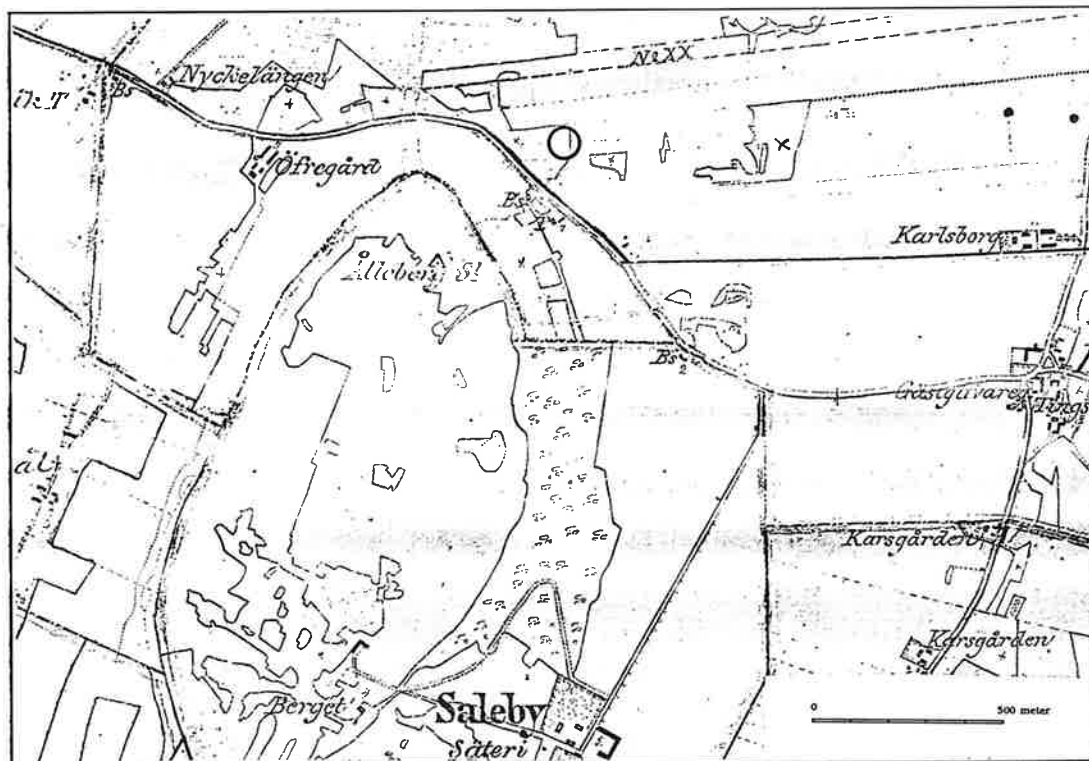
Den aktuella boplatsen ligger i odlad mark på en svag höjd i N-S riktning på kalkstensplatån strax Ö om Ällebergs nordspets, fig. 1. Jorden består av lerig-moig sand med endast fåtaliga

stenar inblandade. På höjdsträckningens Ö och V sidor är låglänta partier med sankare mark. Flera liknande svaga höjdryggar ligger parallellt med den aktuella, spridda över området öster ut med ett par hundra meters avstånd mellan varje. Mot N ansluter sig ryggen till en större mossmark vid Ållebergs nordspets.

Ca 200 m V om boplatsen ligger en källa, den s.k. Lokakällan, som springer fram vid Ållebergs fot.

På den ekonomiska kartan över Skaraborg från 1877-82 ligger den undersökta boplatsen på kanten av ett ängsområde, se fig. 2.

De undersökta delarna av boplatsen ligger idag i tre olika åkrar, Karleby 4:6, Skattegården, Karleby 19:3, Lillegården och Karleby 36:1, Frostagården. Årets undersökning utfördes på Frostagården och på Karleby 2:4, Karlsborg. Det visade sig emellertid att boplatsen inte sträckte sig ut på Karlsborgs mark.

Figur 2. Utdrag ur ekonomiska kartan över Skaraborgs län 1872-82, nytryck 1986. Den undersökta boplatsen markerad med en ring på ett ängsområde.

TIDIGARE FYND

Boplatsfyndet registrerades första gången 1933 av Erik Magnusson, Falköpings museum. Dessa fynd tillfördes senare SHM (SHM 20566:1) och har behandlats bl.a. av K-E Sahlström (Lundqvist 1940:32) och Carl Cullberg (1960:223 ff). De består av 87 skärvor keramik varav en del ornerade kan identifieras som härstammande från trattbägare samt 18 flintor, varav ett yxfragment. Dessa fynd gjordes på Lillegårdens mark och uppgavs ha legat inom en ca 2x2 m stor yta.

Vid RAÄ's inventering 1984 gjordes ytterligare fynd av flinta över en ganska stor yta, enligt RAÄ ca 250x100 m. Området besöktes av Karl-Göran Sjögren i maj 1987, då det kunde konstateras att även keramik kunde plockas i ploglagret, främst på Skattegårdens åker, närmast S om den tidigare fyndplatsen på Lillegården. Platsen framstod då som den utan tvekan fyndrikaste trattbägarboplatsen på Falbygden.

Enligt uppgifter i fornminnesinventeringens register skall utom TRB-fynden också fynd från andra perioder ha gjorts, nämligen en skafthålsyx, ett fragment av en håleggad flintyx, en hjärtformad pilspets. Fynd uppgifterna i Falbygdens museum tyder dock på att dessa fynd inte kan ha kommit från RAÄ 10. Skafthålsyxan (FM 714:1) är upphittad ett 100-tal m närmare berget än boplatsen. Den hjärtformade pilspetsen (FM 1732) anges funnen invid den s.k. Sotekullen, ca 400 m Ö om RAÄ 10. Yxfragmentet slutligen (FM 714:2) härstammar med säkerhet från RAÄ 40, en boplats på av de ovannämnda parallella ryggar, ca 200 m Ö om RAÄ 10.

FORNLÄMNINGSMILJÖ

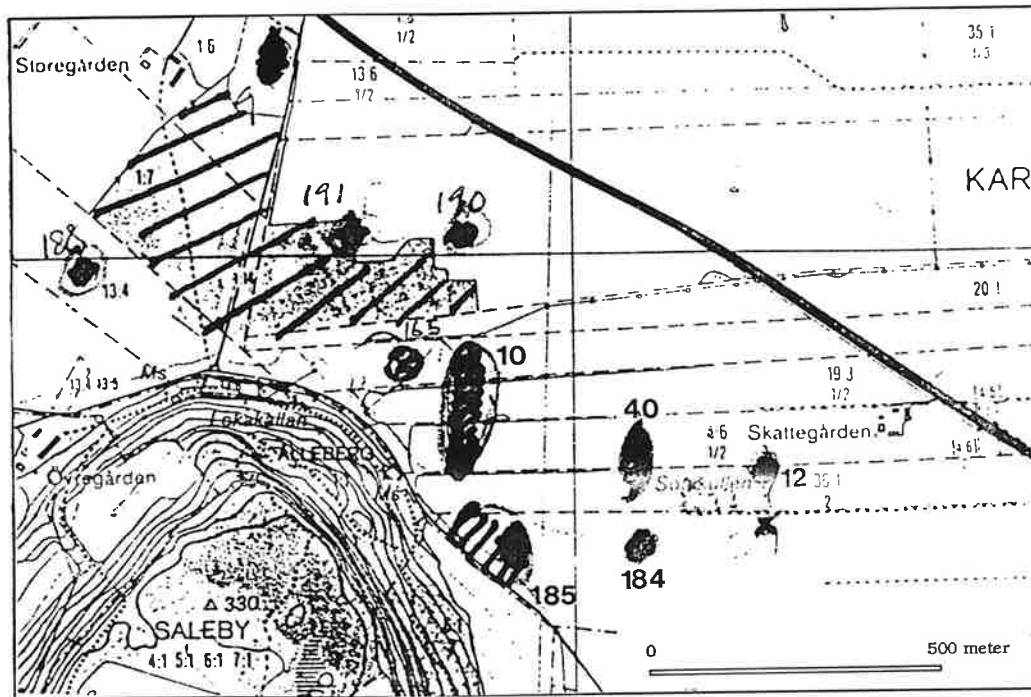
Boplatsen ligger i ett område som är rikt på stenålderslämningar. Neolitiska boplatsfynd kan hittas på i stort sett alla de ovannämnda små förhöjningarna i terrängen. En koncentration av boplatsfynd kan spåras kring mossmarken vid Ållebergs nordspets.

De närmast registrerade boplatsfynden är Karleby RAÄ 185, 184 och 40, se fig 3. Omedelbart söder om Lillegårds boplatsen ligger RAÄ 185. På denna plats har, vid sidan av flintavslag påträffats en skafthålsyx (Falköpings museum inv.nr. 1922), samt ett nackfragment av en tjocknackig flintyx, troligen av håleggad typ (fynd från projektet "Gånggrifterna i Västergötland och deras bakgrund inventeringar). På Karleby 184 som ligger sydöst om Lillegårdsboplatsen har vid sidan om flintavslag, påträffats en pilspets med urnupen bas och ett större fragment av en tunnackig yxa (fynd från projektets inventeringar). På Karleby 40 finns sedan tidigare fynd av en håleggad yxa och en likaledes håleggad mejsel, därtill kommer fynd vid projektets inventeringar av ett slipat fragment som troligen härrör från en tunnackig yxa samt en bit av en spånpil av C-typ.

Även lösfynd, huvudsakligen av yxor, förekommer rikligt i omgivningarna. Särskilt kan nämnas ett depåfynd av två tunnackiga flintyxor (RAÄ 165) vid foten av en markant kulle VNV om boplatsen, se fig. 3.

Närmast kända gånggrift är numera en helt försvunnen grav (RAÄ 12) som enligt uppteckningar från 1700-talet (Hilfeling 1788, Ljunggren 1784) funnits vid Sotekullen, ca 200 m Ö om boplatsen. Vid fornminnesinventeringen 1985 anges denna plats som ett gravfält medstensättningsrester.

År 1827 fann man vid bergskanten några hundra meter väster om grävningplatsen den berömda Ållebergskragen i guld, daterad till folkvandringstid.

Figur 3. Utdrag ur ekonomiska kartan med Karleby RAÄ nr. 10 och de närmaste fornlämningarna enligt RAÄ's register markerade.

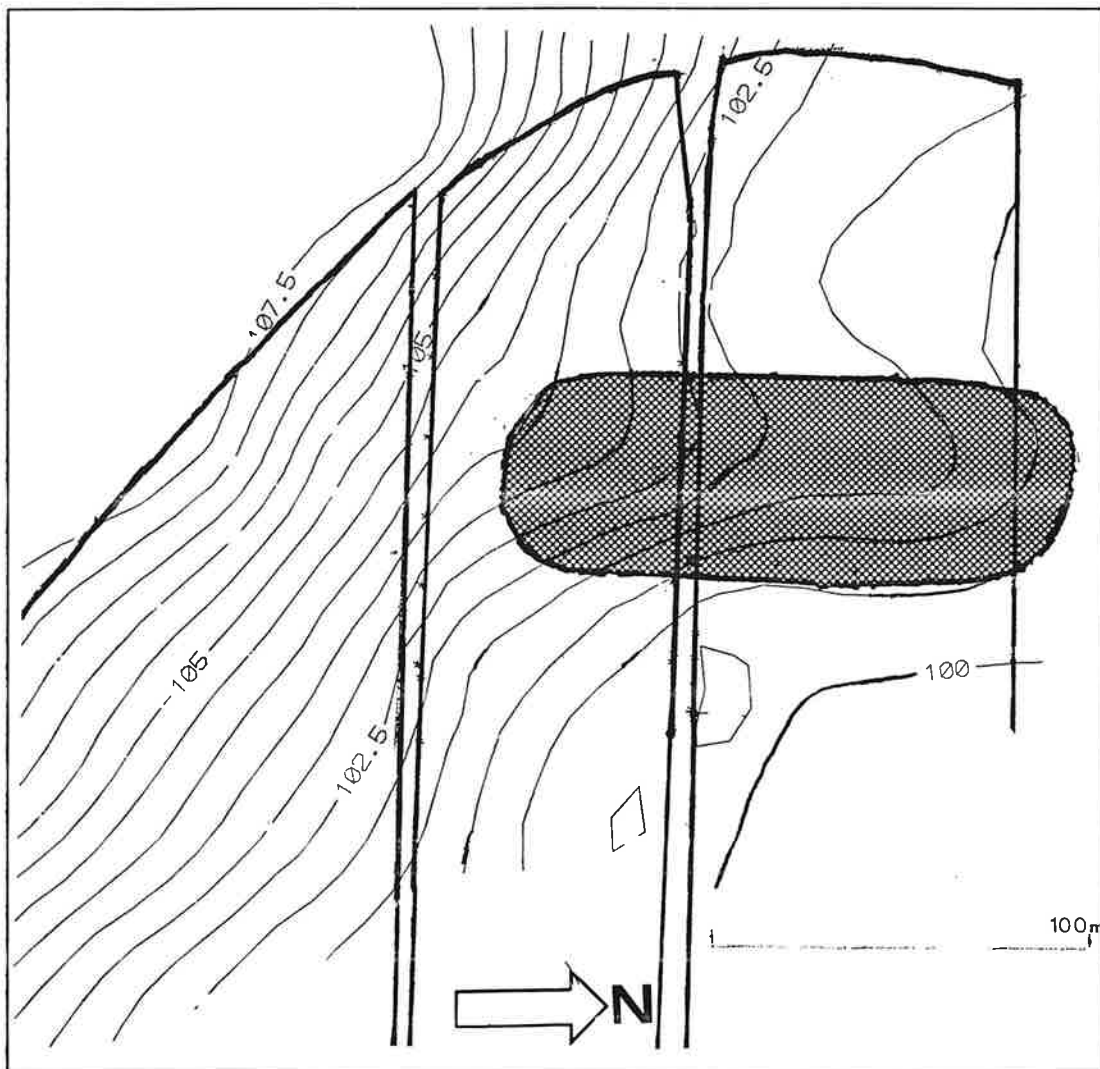
UPPLÄGGNING

Efter de tidigare undersökningarna av Lillegårdsboplatsen (Persson 1992) var det fortfarande oklart vilken utsträckningen som boplatsen har haft. Framförallt gäller detta mot söder där RAÄ 10 ansluter till RAÄ 185. Eftersom som man under 1992 års undersökning på Frostagårdens mark inte fann något kulturlager i den västra delen av området (Persson 1992) gjordes i år ett försök att hitta kulturlagret här och följa det söder ut mot RAÄ 185. Även kulturlagret i östra delen saknade begränsning mot söder. På området utlades fem profillinjer längs vilka totalt 24 rutor grävdes. 8 av groparna var 1 x 0.5 meter och 16 var 0.5 x 0.5 meter. Rutor placerades med hänsyn till resultaten av 1992 års undersökning se bil. 1. På Karlsborgs mark utlades en profillinje längs vilken 16 gropar grävdes. Samtliga rutor grävdes för hand med skärsliv.

Vid årets undersökning företogs, liksom 1992, en inmätning av topografin på Frostagårdens och Karlsborgs mark (RAÄ 10 och RAÄ 185) med en s.k. totalstation. Uppmätningen företogs av Thomas Brodin från Falköpings kommun, Mät och Karttekniska kontoret. Mätdata sparades på en fickdator och behandlades i efterhand på persondator med hjälp av programmet "SURFER". Årets mätdata samkördes med 1992 års mätdata. Härigenom erhöles en topografisk karta med 0.5 meters ekvidistans, se fig. 4.

Jordprover insamlades i den opåverkade jorden i botten på samtliga rutor. I dessa jordprover bestämdes fosfathalten med spot test metoden (Österholm 1982) se bil. 2.

Figur 4. Topografisk karta över boplatsoområdet. Med boplatsens utsträckning markerad.

RESULTAT

Totalt framkom endast en skärva keramik under årets undersökning. Den var liksom keramik fynden från 1992 års undersökning svallad (Persson 1992).

Bland flintfynden märks en mesolitisk triangelmikrolit samt fyra slipade fragment. De slipade fragmenten är samtliga plockade i ploglagret. Ett av de slipade fragmenten härrör från en tunnackig yxa.

I en av groparna återfanns en järnyxa. Den är 9 cm lång och har en utsvängd egg. Yxans form påminner om tidiga bronsåldersyxor.

Den första profillinjen, schakt 10, utlades i den norra delen av Frostagårdens åker, väster om boplatsen. Anledningen till detta var att man under 1992 års undersökning inte hade undersökt denna biten av åkern se bil. 3. I schaktet påträffades kulturlagret se bil. 3. Nästa steg blev då att försöka följa kulturlagret söder ut. Schakt 11 placerades 20 meter söder och 10 meter väster om schakt 10. Anledning till att schakt 11 placerades något mer väster ut var att man kunde misstänka att kulturlagret svängde av åt sydväst. I schakt 11 påträffades emellertid

inte något kulturlager. Följden av detta blev att schakt 12 placerades 10 meter söder om schakt 10. I östra delen av schakt 12 påträffades kulturlagret. Schakt 13 placerades då 33 meter söder om schakt 10. Även i detta schakt påträffades kulturlagret se bil. 3. Eftersom man efter 1992 års undersökningar kunde misstänka att RAÄ 10 och RAÄ 185 var en och samma boplats (Persson 1992) utlades den fjärde profillinjen, schakt 14, ytterligare 24 meter längre söder ut. I de rutor som grävdes i detta schakt fanns inte några som helst spår av kulturlagret. Eftersom målet med undersökningen var att få klarhet över om huruvida RAÄ 10 och RAÄ 185 hörde ihop placerades schakt 15 4 meter söder om gärdesgården mellan Frostagården och Karlsborg. Detta för att försöka få klarhet över om kulturlagret eventuellt hade blivit bortplöjt på södra delen av Frostagårdens åker. I schakt 15 fann man inget spår av kulturlagret se bil. 3.

Avsaknaden av kulturlager tillsammans med de fåtaliga fynden längs schaktet gör att man kan konkludera att Lillegårdsboplatsen endast sträcker sig över en del av Frostagårdens åker och inte som man efter 1992 års undersökning trodde, in på RAÄ 185 (Persson 1992). Detta faktum gör också att man får göra en omtolkning av kulturlagrets utsträckning på boplatsens östra sida se bil. 4 samt fig. 4.

Fosfat karteringen visade samma mönster som 1992 års kartering, inga höjda värden på denna del av boplatsen.

Slutsatsen blir sålunda att Lillegårdsboplatsens utsträckning söder ut får anses vara begränsad och att RAÄ 185 inte hör samman med RAÄ 10.

LITTERATUR

Cullberg, C. 1960:

Keramikfyndet vid Lillegården, Karleby sn. *Falbygden 15*.

Lunqvist, Bo V:son 1940:

Falköping genom tiderna. Del 1. 2 uppl. 1967.

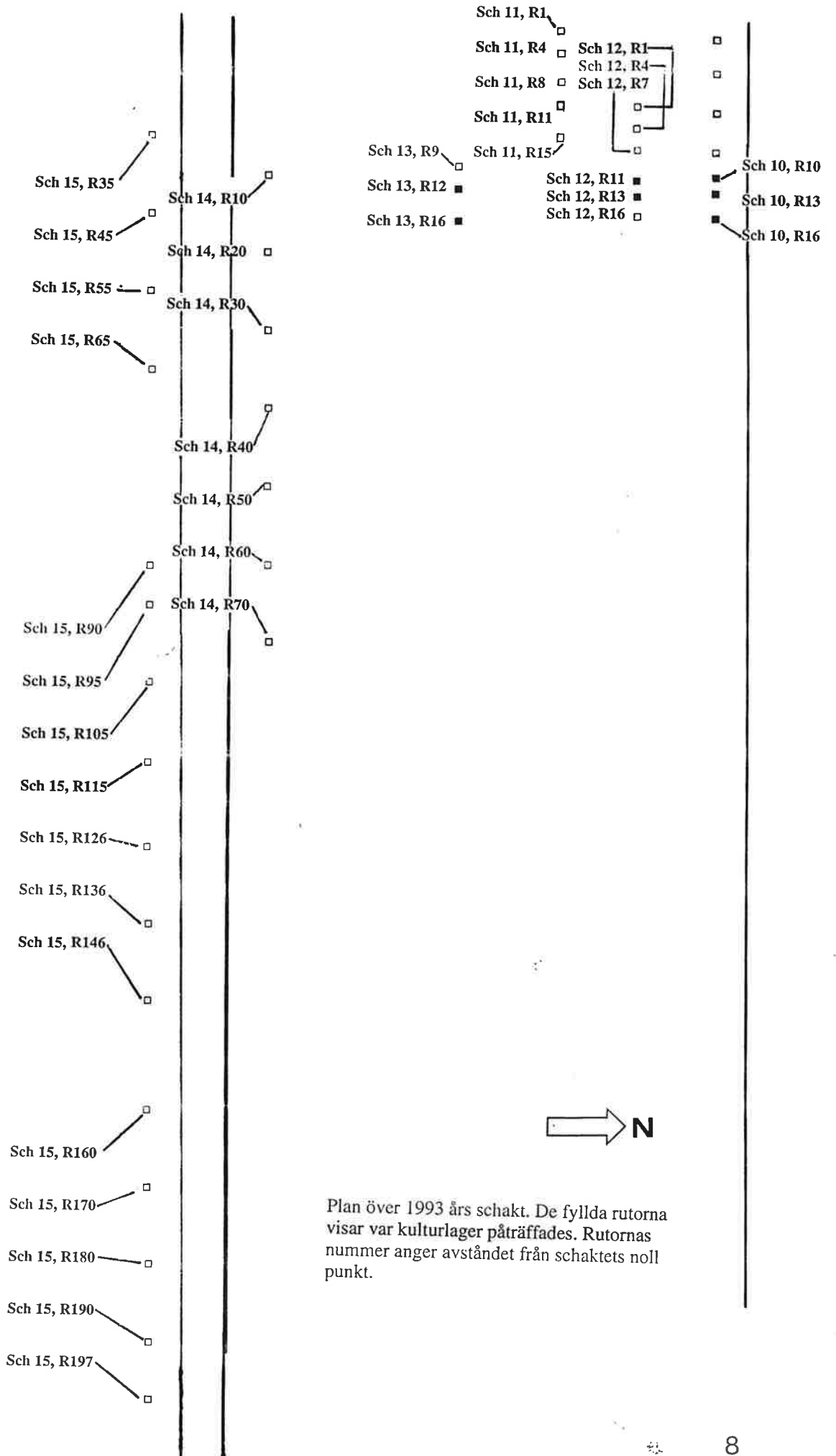
Persson, P. 1992:

Lillegården, rapport undersökning av neolitisk boplats Karleby RAÄ nr 10, Västergötland.
Inst. för arkeologi, Göteborgs universitet.

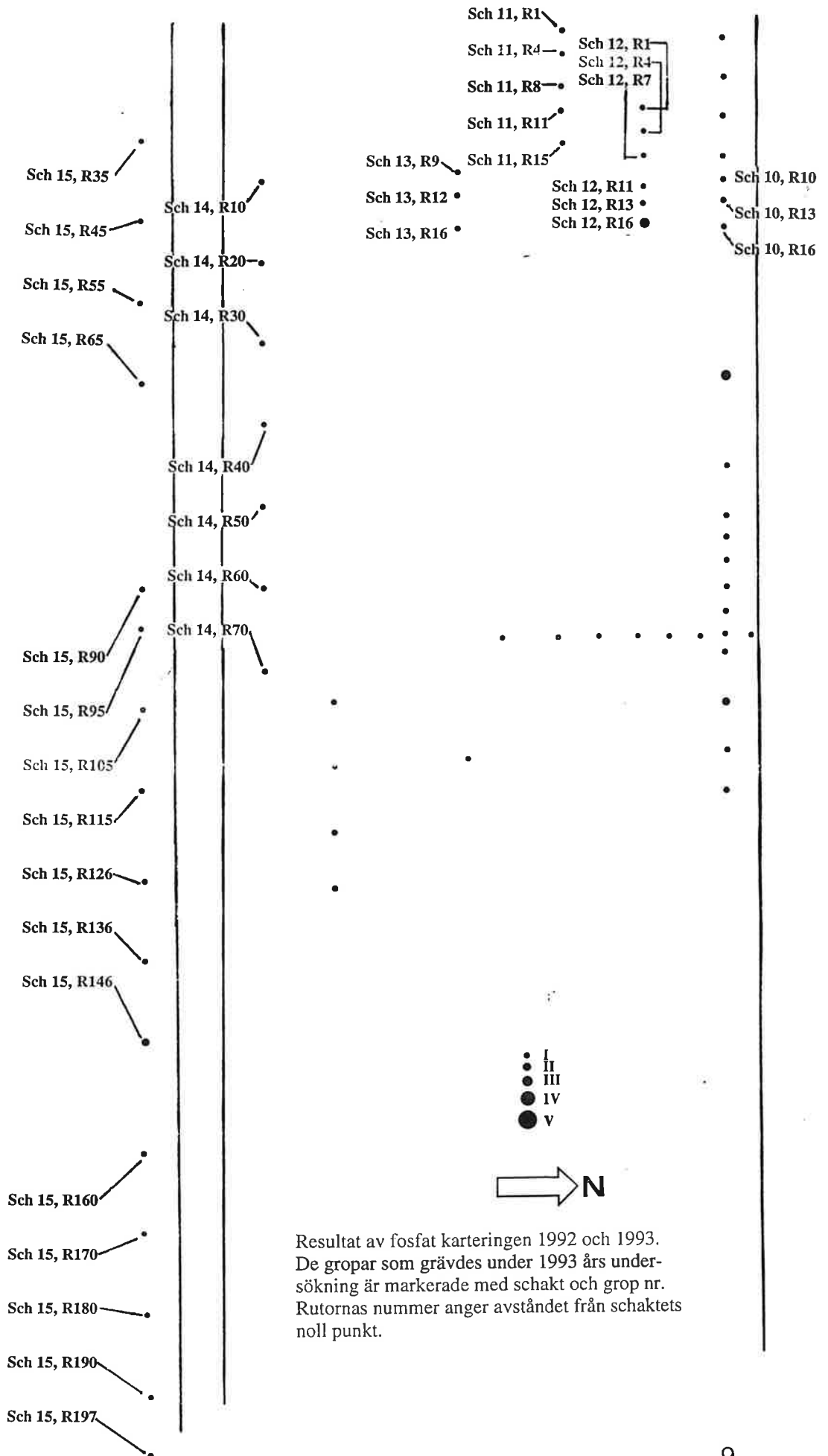
Österholm, Inger och Sven 1982:

Spot test som metod för fosfatanalys i fält - Praktiska erfarenheter. RAÄ's Gotlands undersökningar. Arkeologiska skrifter nr 1982:6

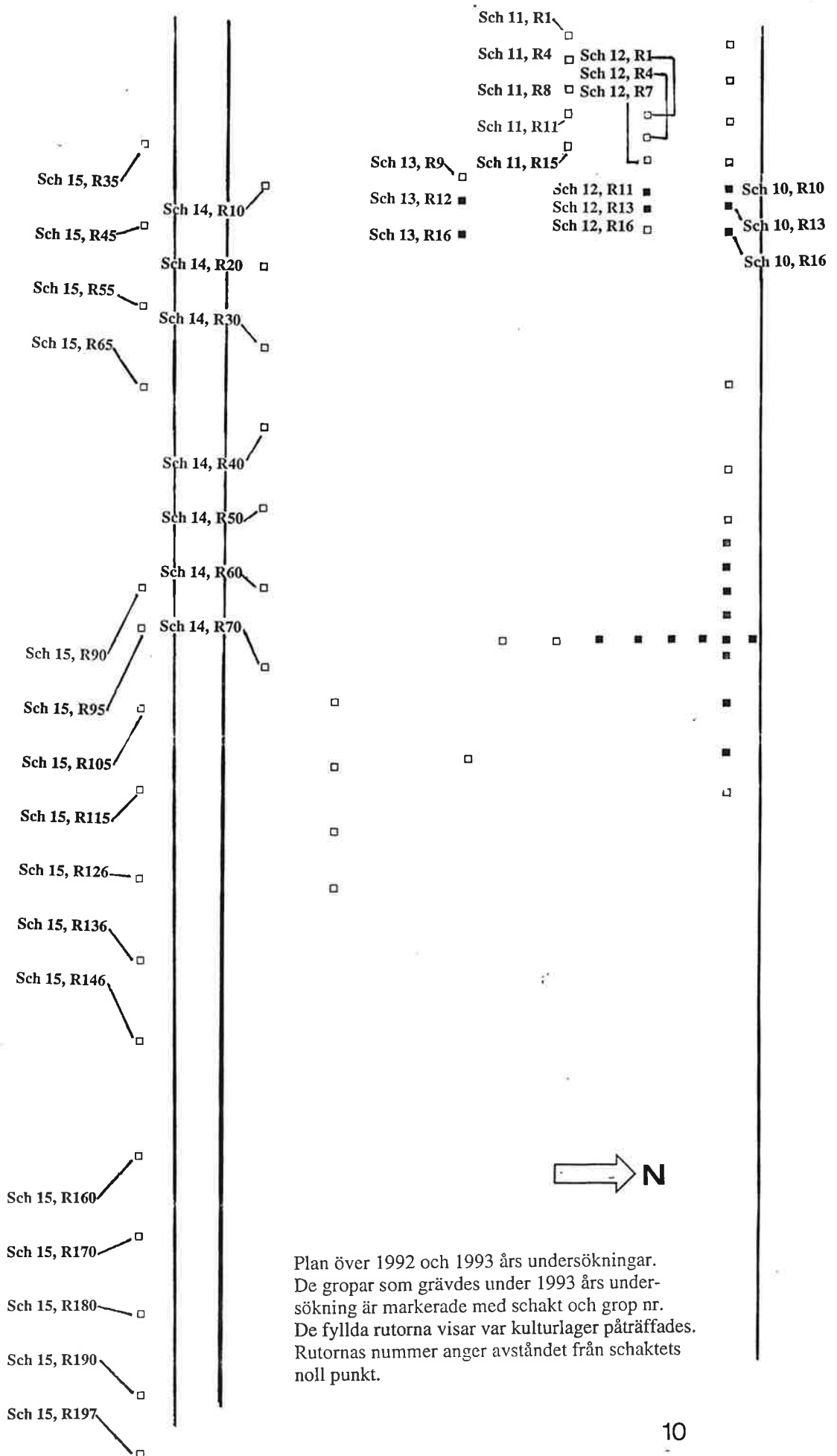
Bilaga 1

Bilaga 2

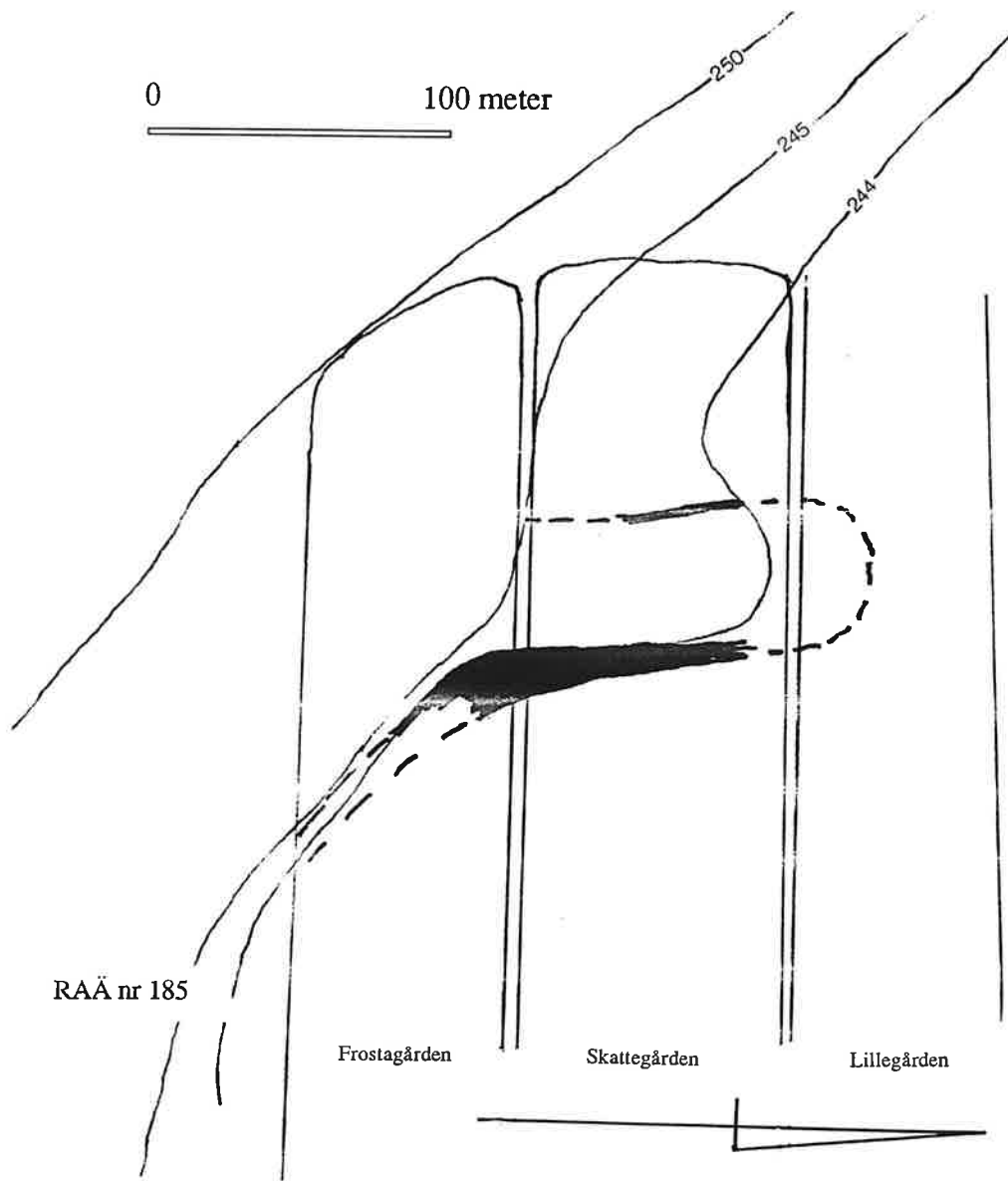

Bilaga 3

Plan över 1992 och 1993 års undersökningar. De gropar som grävdes under 1993 års undersökning är markerade med schakt och grop nr. De fyllda rutorna visar var kulturlager påträffades. Rutornas nummer anger avståndet från schaktets noll punkt.

Bilaga 4

1992 års tolkning av boplatsens utsträckning (Persson 1992). Jämför med tolkningen efter 1993 års undersökning (s.5).

Bilaga 5

FYNDLISTA RAÄ nr. 10, KARLEBY SN, VÄSTERGÖTLAND

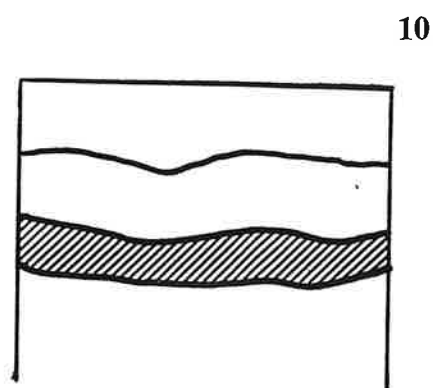
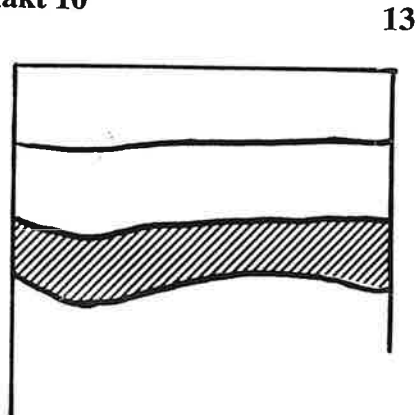
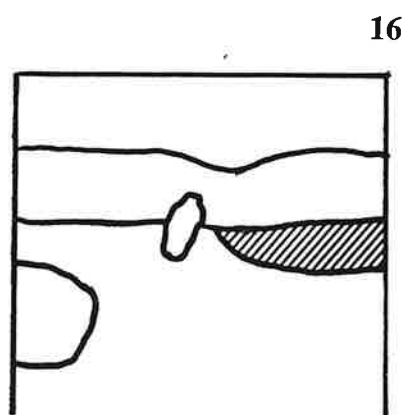
Enhet	Fynd nr.	Keramik		Flinta, typ	styck	gram	Övrigt, typ	Styck	Gram
		styck	gram						
Sch 10 r.10	400			Avslag	2	10			
				Bränd flinta	2	2			
Sch 10 r.13	401	3	16	Avslag	2	4			
Sch 10 r.16	402			Avslag	1	8			
Sch 11 r.11	403			Avslag	1	2	Järmyxa bronsålderstyp	1	110
Sch 11 r. 7	404			Avslag	2	8	Järnslag	1	20
				Triangel mikrolit	1	1			
Sch 12 r.13	405			Avslag	1	8			
Sch 13 r. 9	406			Avslag					
Sch 14 r.50	407						Brändlera	15	8
Sch 14 r.60	408			Avslag	2	4			
Ytplock-	412	2	8	Avslag	15	30			
Skatte-				Bränd flinta	1	1			
gården				Slipat yxfragm	2	6			
Ytplock-	413			Avslag	21	30	Mynt	1	4
Frosta-				Övrig kärna/ knacksten	1	36			
gården				Slipat yxfragm	1	4			
				Bränd flinta	8	16			

FYNDLISTA RAÄ nr. 185, KARLEBY SN, VÄSTERGÖTLAND

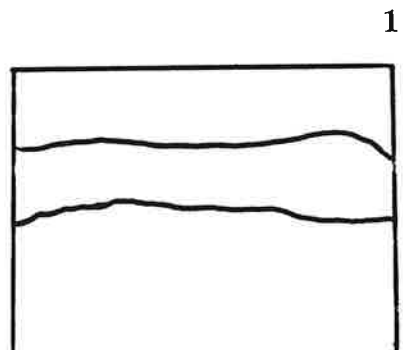
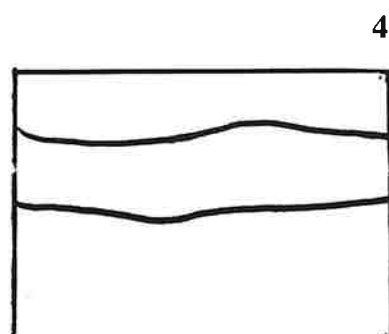
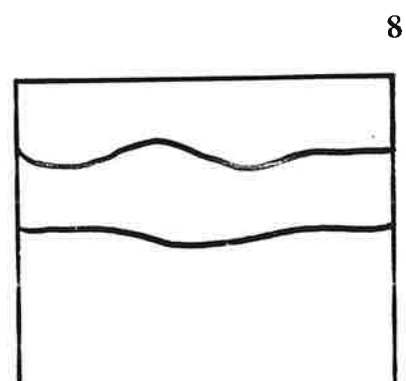
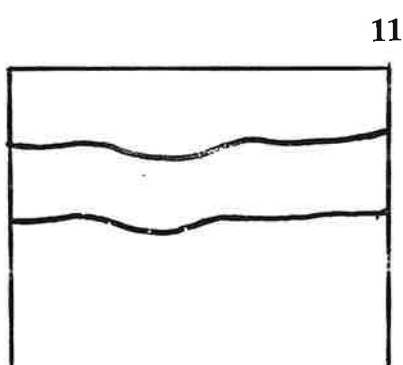
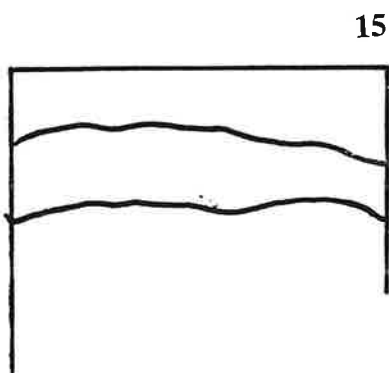
Enhet	Fynd nr.	Keramik		Flinta, typ	styck	gram	Övrigt, typ	Styck	Gram
		styck	gram						
Sch 15 r160	409			Avslag	2	4			
Sch 15 r. 95	410			Avslag	1	2			
Sch 15 r190	411			Avslag	1	1			
Ytplock-	414			Avslag	25	72			
Karlsborg				Slipat yxfragm	2	2			
				(varav ett härör från en tunnackig yxa)					
				Bränd flinta	6	8			

Bilaga 6

Schakt 10

Schakt 11

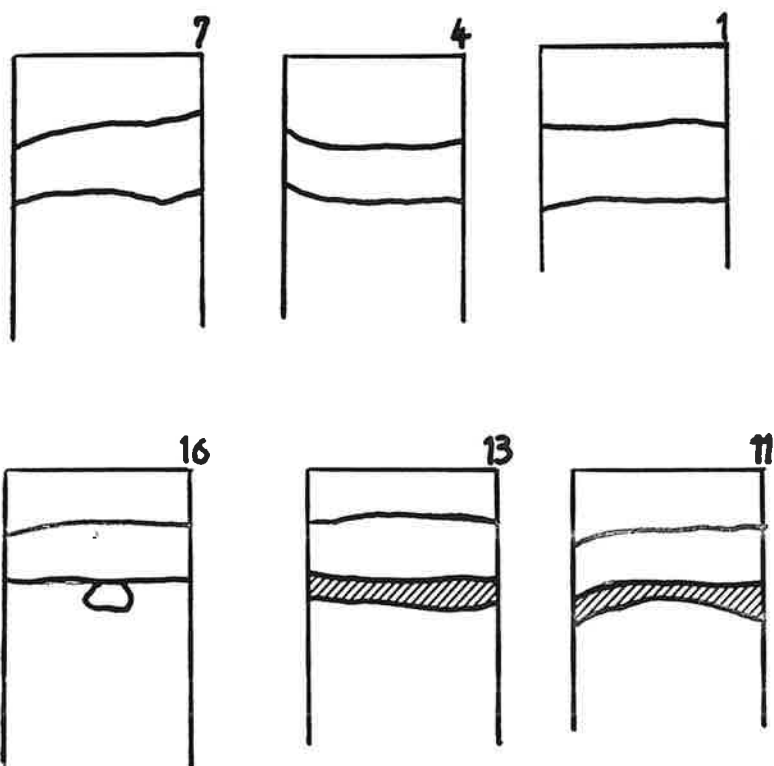

- Profiliritningar av provgroparna i sch. 10 och 11. Det översta lagret är ploglagret under detta följer ett svart-grått lager och under detta i vissa gropar kulturlagret. (Kulturlagret är streckat.) Botten materialet består av gul morän. Skala 1:20.

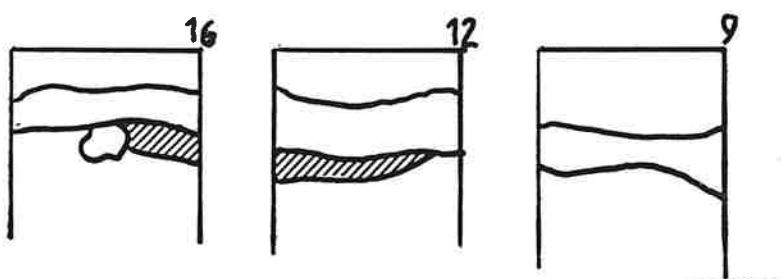

Bilaga 7

Schakt 12

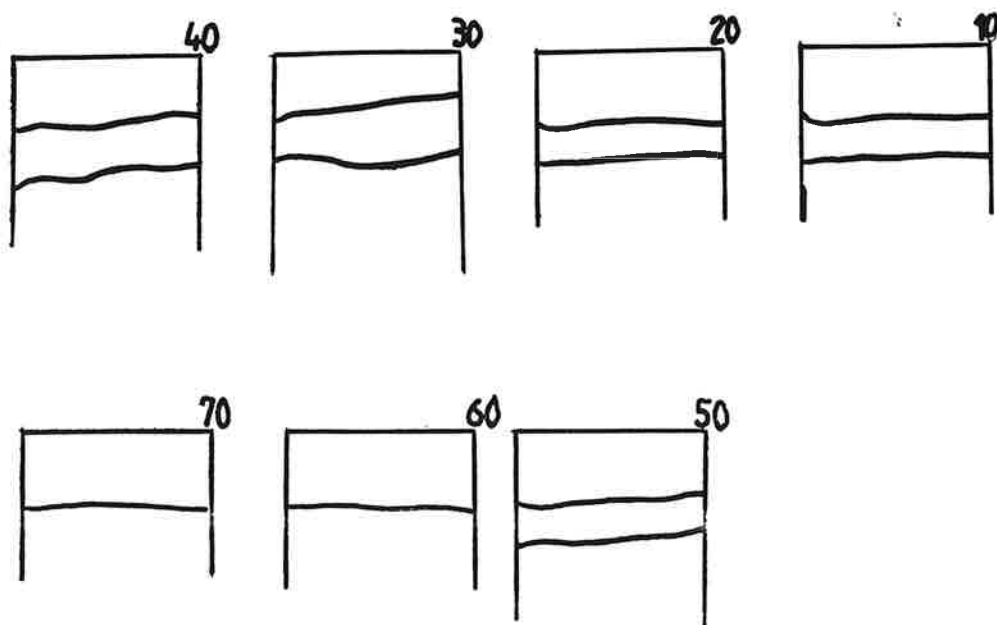
Schakt 13

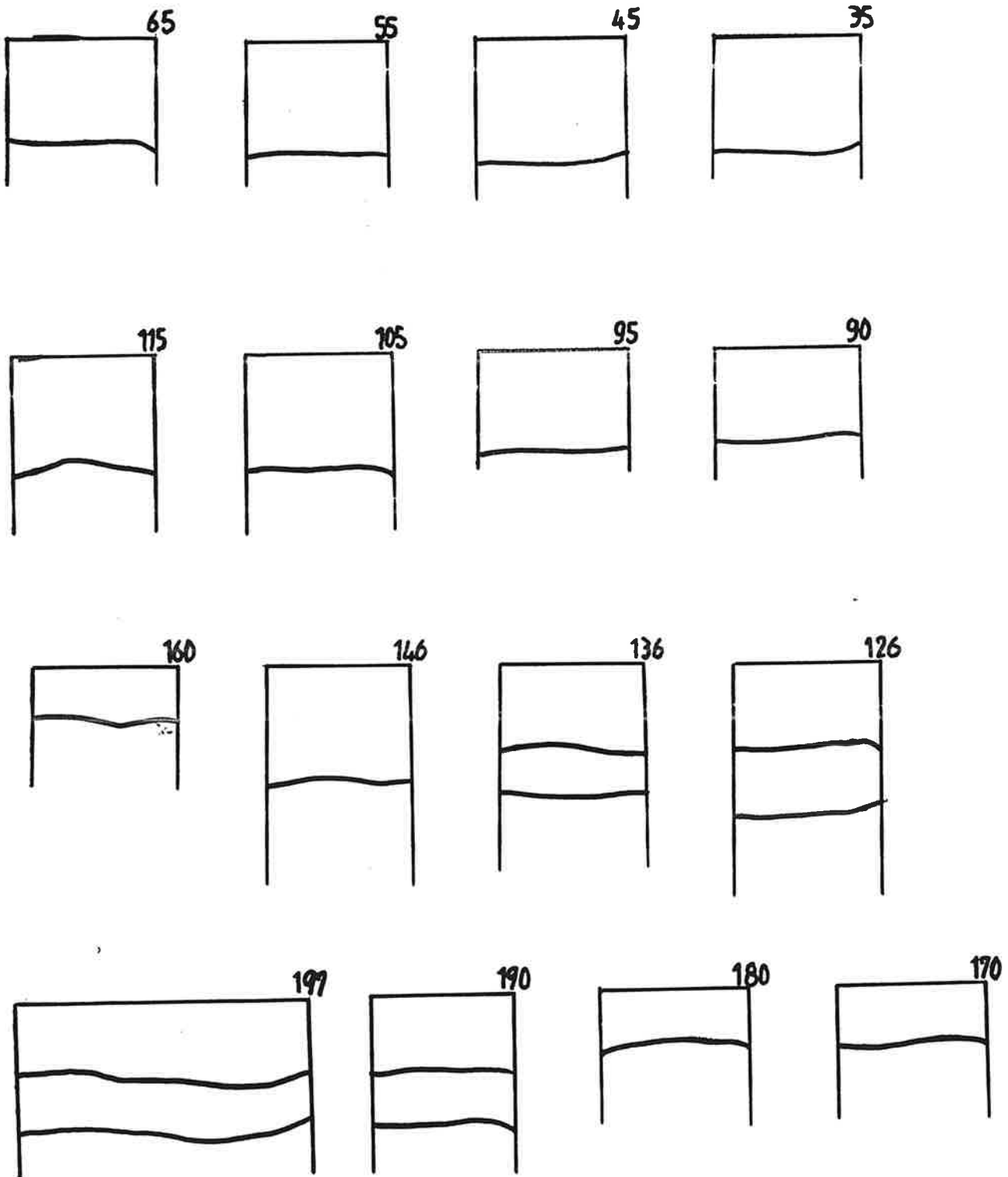
Profilritningar av provgroparna i sch. 12 och 13.
Det översta lagret är ploglagret under detta följer ett
svart-grått lager och under detta i vissa gropar
kulturlagret. (Kulturlagret är streckat.) Botten
materialet består av gul morän. Skala 1:20.

Bilaga 8

Schakt 14

Profiliritningar av provgroparna i sch. 14.
Det översta lagret är ploglagret och under
detta följer ett svart-grått lager. Detta lager
saknas i vissa gropar. Botten materialet
består av gul morän. Skala 1:20.

Profiliritningar av provgroparna i sch. 15. Det översta lagret är ploglagret. I vissa av groparna finns ett svart-grått lager som i de övriga schakten men i de flesta av groparna saknas detta lager. Botten materialet består av gul morän. Skala 1:20.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

	Frostagården	Karlsborg
Länsstyrelsens tillstånd nr:	220-3186-93	220-3186-93
Ek. karta:	7D 9e Karleby 1	7D 9e Karleby 1
Koordinater:	X 6448, 7 Y 1370, 8	X 6448,6 Y 1370, 8
Jordregisterenhet:	Karleby 36:1, Frostagården	Karleby 2:4 Karlsborg
Markägare:	Britt Gustavsson Frostagården, Karleby 521 00 Falköping	Lars Ola Svensson Karlsborg, Karleby 521 00 Falköping
Grävningstid:	26 april - 14 maj 1992	26 april - 14 maj
Grävdyta:	Provgropar 24 st på 7 kvm	Provgropar 15 st på 4 kvm
Personal:	Tony Axelsson Christer Johansson Håkan Pettersson	Tony Axelsson Catharina Henriksson

Grävningen ingick som en del i Tony Axelssons C-uppsats, "Lillegårdsboplatsen - En tolkning utifrån T. Madsens modell över bosättningen under trattbägartid."

Fynd och dokumentation förvaras för tillfället på Institutionen för arkeologi, Göteborgs universitet.

GOTARC
SERIE D. ARKEOLOGISKA RAPPORTER

Förteckning över rapporter från Institutionen för arkeologi, Göteborgs Universitet.

- No 1. Heimann, Curry & Sjögren, Karl-Göran
1986 *4 gånggrifter. Arkeologiska undersökningar 1985. Rapport från projektet "Gånggrifterna i centrala Västergötland och deras bakgrund."*
- No 2. Sjögren, Karl-Göran
1986 *Torbjörntorp 1, Gånggrift. Arkeologisk undersökning 1986. Rapport från projektet "Gånggrifterna i centrala Västergötland och deras bakgrund."*
- No 3. 1988 *Valtorp1, Gånggrift. Arkeologisk undersökning 1987-88. Rapport från projektet "Gånggrifterna i centrala Västergötland och deras bakgrund."*
- No 4. Cornell Per & Sjödin, Susana (ed.)
1990 *El Pichao 1989. First report from the project Emergence and growth of centres - a case study in the Santa Maria Valley, NW Argentina.*
- No 5. 1991 *El Pichao 1990. Second report from the the project Emergence and growth of centres - a case study in the Santa Maria Valley, NW Argentina.*
- No 6. Persson, Per
1992 *Lillegården. Rapport. Undersökning av neolitisk boplats. Karleby, RAÄ Nr 10, Västergötland.*
- No 7. Persson, Per & Westergaard, Bengt
1992 *Karsefors, Halland, Laholms lfs RAÄ nr 74. Arkeologisk undersökning 1992.*
- No 8. Roosveltsson, Thomas
1992 *Rapport, Undersökning av gånggrift, Skärv 82, Västergötland.*
- No 9. Rådemar, A; Sahlin, E; Wahlsröm, K-E & Waltersson, L
1992 *Karleby 188, Boplats. Arkeologisk undersökning 1992.*
- No 10. Sjögren, Karl-Göran
1992a *Rapport, Undersökning av gånggrift, Gökhem 78, Västergötland.*
- No 11. 1992b *Rapport, Undersökning av gånggrift, Torbjörntorp 12, Västergötland.*
- No 12. 1992c *Rapport, Undersökning av neolitisk boplats. Hångsdala Prästbol 20:1, Tidaholms kommun, Västergötland.*
- No 13. Axelsson, Tony
1993 *Rapport, Undersökning av neolitisk boplats. Karleby RAÄ Nr 10 och 185, Västergötland.*
- No 14. Backman, Lars
1993a *Provundersökning av tidigare ej registrerad stenåldersboplats. Finsbo 1:3 (område A), vid RAÄ nr 192 Lyse sn, Bohuslän.*
- No 15. 1993b *Provundersökning av tidigare registrerad stenåldersboplats. Kega 1:1 (område D), RAÄ nr 92 Lyse sn, Bohuslän.*
- No 16. 1993c *Provundersökning av tidigare registrerad stenåldersboplats. Finsbo 1:2 och Finsbo 1:7 (område E), RAÄ nr 105 Lyse sn, Bohuslän.*

- No 17. Backman, Lars
1993d *Provundersökning av tidigare ej registrerad stenåldersboplats. Finsbo 1:60 (område G), Lyse sn, Bohuslän.*
- No 18. 1993e *Provundersökning av tidigare ej registrerad stenåldersboplats. Finsbo 1:2 (område F), Lyse sn, Bohuslän.*
- No 19. 1993f *Provundersökning av trolig stenåldersboplats. Finsbo 1:3 (område C), Lyse sn, Bohuslän.*
- No 20. 1993g *Provundersökning av tidigare registrerad stenåldersboplats Hamre 2:12 (område B). RAÄ nr 195 Lyse sn, Bohuslän.*
- No 21. Bågenholm, Gösta; Persson, Per & Sjögren, Karl-Göran.
1993 *Gökhem 71, Hovmansgården 1:10. Gånggrift och boplatsoområde. Rapport från projektet "Gånggrifterna i centrala Västergötland och deras bakgrund."*
- No 22. Englund, Eva & Sjögren, Karl-Göran
1993 *Valstad 8, Gånggrift. Arkeologisk delundersökning 1986-87. Rapport från projektet "Gånggrifterna i centrala Västergötland och deras bakgrund."*
- No 23. Sjögren, Karl-Göran
1993 *Rapport. Provundersökning av neolitisk boplats. Raä, Lerums Hage, Väne-Åsaka sn, Västergötland.*
- No 24. Wattman, Lena
1993a *Rapport, Arkeologisk utgrävning av fornlämning RAÄ nr 111:1, Gökhem sn, Västergötland.*
- No 25. 1993b *Rapport, Undersökning av gånggrift, Gökhem 31, Västergötland.*
- No 26. Englund, Eva & Sjögren, Karl-Göran
1994 *Karleby Logården, undersökning av neolitiska boplatser i Västergötland. Rapport från projektet "Gånggrifterna i centrala Västergötland och deras bakgrund."*

